

Diplomatem ve Středoafričské republice

Rodák z Ostravy a vatikánský diplomat P. František Staněk působí od loňského léta na nunciatuře ve Středoafričské republice. První část rozhovoru, který nám poskytl během své velikonoční návštěvy v České republice, jsme publikovali v minulém vydání. Střet Středoafričana s tropickými poměry Středoafričské republiky mladý adept v diplomatických službách Svatého otce ustál. V jedné z nejhudších zemí se kromě administrativní činnosti, která obsahuje církevní i politickou agendu, pustil do zahradničení. Se čtenáři se podělil se o své zážitky a postřehy ze země, kterou kromě chudoby ničí občanská válka.

Z vašeho vyprávění je znát, že být diplomatem Vatikánu v Africe není jednoduchá práce.

Není. Tak je to i chápáno. Když se bavím se spolužáky, tak obecně střední Afrika se řadí mezi těžší mise. V Africe je nás dost. Jeden kolega je v Senegalu, druhý v Kamerunu. Další jsou v Angole a v Súdánu. Pak jsou třeba těžší mise v Panamě, na Srí Lance nebo Burkině Faso, tam teď jeden spolužák z vatikánské diplomatické akademie zažil převrat.

Vy se také pohybujete v zemi, kde probíhá konflikt. Máte s ním osobní zkušenost?

Tady to není tak, že by se třeba denně někde střídalo. I to se občas stane. Samozřejmě mrtví jsou. Domnívám se, že je to i dost otázka strachu. Nikdy nevíte, kdy se bude střítat. Nevíte, kdy ti rebelové přijdou. Takže když potřebujete prožít celý rok třeba na poli nebo ve vesnici

Trh s arašidy. Foto: P. František Staněk

P. František Staněk před nunciaturou v Bangui s nunciem a spolupracovníky.

a něco si zasadíte, a oni vám to seberou nebo vypálí, tak zmaří půlroční práci, protože tam všechno roste rychleji. A to přichází ten moment, který je hodně degraduje a demotivuje. A ta země kvůli tomu stále upadá.

Váš nuncius zemi zažil v dobách relativního míru. Co se změnilo?

Nuncius Mons. Santiago de Wit Guzmán v Bangui působil před dvaceti lety jako sekretář nunciatury, byla to jeho první mise. Podle jeho vyprávění to byl tehdy poměrně sympatický stát. Říkal, že tady šla 24 hodin elektřina, 24 hodin tekla voda. Byla zde golfová hřiště. Nic z toho po dvaceti letech neplatí. Voda z města teče tak dvě tři hodiny denně, elektrika třeba 4 hodiny. Ale není jasné kdy.

Jak jste to snášel?

Ta voda mě nervovala. Vybudovali jsme studnu. To je první z věcí, co se mi povedla. Vysvětlil jsem to nunciiovi. On říkal, že dobré. Tak jsme napsali do Vatikánu, dostali jsme povolení a udělali jsme 55 metrů hluboký vrt. Vody je tady dost, ale je hrozně hluboko. Vrt mají i městské čtvrti. Lidé si k nim chodí pro vodu jako k veřejné studni.

To jste vyřešil první věc. Teď budou solární panely?

O tom jsme samozřejmě také uvažovali. K výrobě elektřiny používám naftové generátory, které nejsou úplně staré. Tak je otázka, jestli investovat do solárů, když se teď koupily elektrocentrály. Nicméně je to velký výdaj.

Výroba elektřiny pálením nafty asi dost smrdí.

Tady smrdí všechno, takže to je úplně jedno. Oni totiž všechno pálí. Minule jsem jim zakázal, že ty olejové filtry z toho generátoru už fakt pálit nebude. Oni to tam klidně fuknou do ohně. Plasty a to všechno taky samozřejmě pálí. Já se to snažím trochu omezovat. Popeláři přijdou jednou za čas. Říkám zaměstnancům, ať plasty nepálí, aby pálili jen listy z palmy, dřevo, případně nějaké zbytky, které tak nejmíň škodí životnímu prostředí. Greta by se měla stavět do Afriky. Voda je teď nějak vyřešena a elektriku řešíme těmi generátory.

Výroba energie ze slunce se v Africe přímo nabízí.

To ano, ale je tam problém. Neexistuje síť, kde by šlo vyrobenou elektřinu posílat

a čerpat a rozdíl se zaplatí. Tady musíte mít baterky. Pořádné akumulátory, aby utáhly nunciaturu, aby šel internet a klimatizace. Takový akumulátor by byl o velikosti malé místnosti. A teď je otázka, kam ty panely dáte? Na střechu? Když jsme se o tom bavili s nunciem, tak jsme řešili otázku bezpečnosti. Hrozí, že vám ty panely ukradnou nebo ten dům jednoduše napadnou. Ty rebelie jsou tam docela často. Když uvidí na střeše budovy solár, bude to pro ně něco důležitého a mohou na objekt zaútočit. Člověk by tím zbytečně přitahoval pozornost. Když jsou nějaké nálety, tak ty jsou z letadla – a panely na střeše by byly snadným cílem. Dají se i ukrást. Přece jen generátor nikdo neodnese.

Co vás na zemi zaujalo? Co se vám tam líbí?

Přijali mě zde pěkně, ale to si myslím, že je všude, že se setkáte s dobrými lidmi. Příroda je úplně jiná. Život církve je úplně jiný. Mají mše svaté, při kterých tančí. Na druhou stranu mě negativně překvapila ta nezodpovědnost. Neaktivita. To mi bere asi nejvíce síl. Všechno se musí kontrolovat. Řešili jsme třeba elektriku. Oni tam klidně napojí dva neizolované dráty k sobě a zakopou to do země, kde stojí voda... Chudák pes, pak mu stály chlupy všude. To jsem musel nechat předělat. To tady na Moravě nikoho ani nenapadne. To bylo hodně překvapivé.

Máte možnost poznat život místních rodin?

Moc ne. Z toho, co jsem slyšel, jak se bavím s lidmi, rodiny tu moc nefungují. V zemi je uzákoněné mnohoženství. Prezident má dvě ženy – a to je protestant, snad i praktikující. Dokáže to nějak sloučit se svou vírou. Má první dámu 1 a první dámu 2. Často je tady jedna maminka a více tatínek. Že by úplně byla ta rodina jasná, tak to ne. Na druhou stranu tady zase nediskutují o tom, že rodina jsou dva chlapi a dvě ženy. Ale že by si byli nějak úplně věrní, tak to asi taky dost pokulhává.

Svatby tam jsou?

Nějaké tam být musí, ale taky to není úplně hitparáda. To je jedna z věcí, kterou nechápu, jestli to oni nejsou schopni pochopit, jestli to podcenili misionáři. Když jsem se setkal s rodinami, které spolu zůstaly celý život, chodí každý týden do kostela i ke svátostem. A pak z rozhovoru vyjde najevo, že vlastně nej-

Děvčata ze scholy, která zpívá na nunciaturě.

sou sezdaní. Jim to nevadí. Když jim to nuncius vysvětlil, tak oni říkali: „Aha, to jsme asi měli.“ Jsou to praktikující katolíci a oni to neví. Buď neposlouchali, nebo se tam manželství nevěnuje pozornost. Je to přece svátost. Z čeho my katolíci žijeme?

Jak tam spolu hovoříte?

Francouzsky. Většina mluví francouzsky. Mají i svůj jazyk Sango. Píše se latinou. Proti jiným africkým státům je to jednotný jazyk v celé zemi. Výhoda je v tom, že jsou nějak jednotní. Ta kmenová otázka tady není moc přítomná. Nejsou zde kmenové konflikty. Jsou tam rebelové. Ale ten jejich boj je o moci, touze někoho ovládat. Nevýhoda toho jejich národního jazyka je v tom, že francouzštinu tak úplně nepotřebují. Takže si myslím, že do budoucna bude francouzština upadat. Sango se zavádí i do škol. I na základkách se v tomto jazyce učí. Pořád se to ještě kombinuje s francouzštinou, ale před pár lety byla jenom francouzština. Takže se uvidí, co to sango udělá.

Kde sloužíte mši svatou?

Mši svatou sloužíme v naší kapli, která je v neděli otevřena pro veřejnost. Udělá se tam takový prostor a přijde třeba sto lidí.

Zpovídáte ty lidi?

Občas si někdo řekne, ale jen na nunciaturě, ne že bych někam chodil do farností, to ne. Ke svátostem k nám na nunciaturu chodí cizinci i domorodci.

Jak tam slaví svátky?

Velikonoce by měli mít stejné jako u nás. I Vánoce mají stejné jak u nás. Nemají Ježíška, ale Papá Noela jako ve Francii. Nenosí dárky večer, ale přichází až 25. prosince ráno. V tom je to zase jako by Santa Claus. Kombinace všeho jako všude. My jsme sloužili půlnoční mši ve 30 stupních. Výzdoba byla, ale stromeček v kapli nebyl.

Ani palmička?

Ne, myslím, že nebyla. Byly tam takové ozdoby na stropech. Řetězy a girlandy. Někjaký umělý stromeček nám postavili na nunciaturě, že jsme Evropani. U nich to není zvykem. Jesličky tam mají, ale stromečky ne. Ono by to vypadalo blbě mít tam stromky s baňkami a k tomu 30 stupňů.

Je možné se tam v těch vedrech zajít někam vykoupat?

Je tam jeden bazén u hotelu. Ale místní lidé se běžně koupou v přírodě, jsou tam velké řeky. Chodí si tam prát prádlo. Po těch řekách jezdí na dlouhých dřevěných loďkách, je to něco jako kanoe. Oni tomu říkají pirog. Používají je i k přepravě materiálů. Viděl jsem, jak kluci těží písek ze dna řeky kyblíkem. Šup, potopit se, nabrat vodu a ven nad hladinu. Naloží písek na loďku a ten pak prodávají jako stavební materiál.

Jak vypadá vaše nunciatura?

Nunciatura je větší zděný rodinný domek. Biskupství v Ostravě je mnohem větší. Je to budova na patro. Máme tam vedle sebe s nunciem kanceláře, každý dva pokoje. To je na patře. V přízemí je kuchyň, přijímací sál a jídelna a jedna místnost jako spižárna. Garáže jsou na druhé straně objektu.

Čím tam jezdíte?

Já mám Toyotu Fortuner a nuncius má Toyotu Prado. Ta se tady v Česku ani neprodává. Já mám ojetinu a on má, myslím, nové. V zemi však bývají často benzinové krize. Mám pocit, že palivo vozí z Kamerunu tankery po řece. Když je období sucha, tak ta voda klesne a tankery nemohou připlout. Ale nevíte, na co se vláda vymlouvá a co je realita.

Ministr dopravy hlásí, že s benzínem je všechno v pořádku a žádná krize není, a vyjdete ven a vidíte, že tam tři dny stojí fronta lidí s kanystry. A to jsou fronty na hodiny. Krize oficiálně není, ale reálně je.

Tam je také demokracie a volby?

Volí se vláda a z důvodu peněz se nevolí obce. Volí se parlament a prezident. Měly by být teď obecní volby asi po 35 letech. Už se to zase natahuje. Měly být loni, pak řekli, že to vypadá, že to bude příští rok. Uvidíme, co tam bude. Co se povede. Prefekti všech prefektur jsou víceméně jmenováni vládou z Bangui. To nejsou volení politici.

S těmi politiky jste se měl možnost setkat?

Ano, zvláště když jsou diplomatická setkání, tak oni bývají přítomní. To má stejný program. Napřed je uvítání, potom je nějaký program a následuje raut. Ale to není raut, jak jsme tady zvyklí. Tam to znamená nějaké pití a nějaké zobání. Arašidy a masové kostky. Není to raut, kde se pije šampáňo a pojídá kaviár. Odehrává se to v nějakém zahradním stanovém altánu. Tam je možnost se s těmi politiky setkat. Jsou tam většínou všichni. Je tam takové pravidlo, že pozvaní diplomaté nemohou odjet dřív, než odjede prezident nebo ten nejvyšší. Čeká se, až ten první odjede. Setkávání s diplomaty nebo ministry je pro nás celkem běžná věc.

Berou vatikánské diplomaty na svou úroveň?

Určitě. Když tam byl papež František v roce 2015, tak se potom postavila nemocnice, kterou financoval Vatikán. Darovala se státu. Takže i prezident a oni nás berou hezky. O další financování se už musí starat stát a další mezinárodní organizace či subjekty. Jediné, co nám teď zůstalo, že se platí stipendia pro mediky.

Jaká je situace s bohoslovci? U nás se do semináře moc mladých mužů nehlásí.

Taky to není kdoví co, ale je tam aktuálně více bohoslovců než tady, to je pravda. Ale ta formace není na takové úrovni jako v Evropě. A dost jich během studia odchází. I s kněžstvem to není tak, že by jich tam bylo moc. Jsou diecéze, kde je jen 16 nebo 17 kněží.

Dřevěný člun pirog, který ve Středoafričské republice slouží k přepravě po řekách. Foto: P. F. Staněk

A celibát tam řeší, nebo neřeší?

No tak měli by řešit, ale je to také problémem trošku.

Jak s těmi manželstvími?

Asi jo. To jsou zrovna věci, které já neřeším. To řeší spíše nunciatus. Nemám o tom úplně přehled. Víím, že ten problém existuje, ale ten existuje i tady. Asi to tam bude víc.

Pro tu jejich kulturu to nebude asi úplně vlastní.

Pro žádnou kulturu to není vlastní. Ani pro slovanskou. Omlouvá se to tou kulturou, ale je to přece nějaké rozhodnutí. Je to taky prostě nějaká ctinnost. Říct, že je to kulturou – my tady máme jako nějakou kulturu věrnosti?

Kdy se zase dostanete domů?

První dovolená je po nejméně osmi měsících v místě. To se potřebuje nějak domluvit s nunciem. Pod Středoafričskou nunciaturu totiž spadá i Čad, tak jsme tři, kteří se musíme domluvat. Mám nárok na dva měsíce dovolené, ale tam se musí vejít týden na exercicie a týden na Řím. V reálu je to 6 týdnů. Protože jsem v nebezpečné zemi, tak mám ještě nějaké dny navíc. Když je někdo v Evropě, tak těch dnů dovolené má trošku méně.

Máte ve Vatikánu hodně kamarádů?

S těmi, s nimiž jsem studoval, tak ti jsou hodně po světě. Spíš tam jen některé znám. Jeden, co byl právě v Čadu, tak šel do Vatikánu. Tak to je jako kamarád. Jsou tam nějakí známí.

Všude na světě budete někoho znát.

Ano, ale to jsem znal už předtím, když jsem studoval v Římě. To bylo milé, že člověk mohl navštěvovat své spolužáky

od Mexika po Čínu. V mnoha oblastech jsem někoho znal. Letěl jsem do Číny, do Ruska. Byl jsem třeba v Kolumbii, v Mexiku. V akademii, když se dělaly stáže, tak jsem jednu měl třeba ve Spojených státech přímo v New Yorku. Domluvil jsem se tehdy s kamarádem-spolužákem, a když už jsem byl v těch státech, tak jsem přiletěl do Mexika k němu domů. Deset dní jsme byli spolu. Pochodili jsme po Mexiku. Teď to bude komplikovanější, protože jsem ve Středoafričské republice. Nejsou moc lety. Ale mám spolužáka v Demokratické republice Kongo a Kongo Brazzaville. To jsou dva státy vedle. Dalšího spolužáka mám v Angole.

Láká vás tyto země poznat?

Ale jo, a hlavně ty lidi. Když tam mám ty spolužáky, tak je to jiné, než když jste někde v hotelu. Zaplatím si jen letenku a uvidím normální realitu. On vás vezme k sobě domů, do rodiny. Ukáže, kde strávil dětství. To je přece něco jiného než být v hotelu a sledovat turistickou mapu. Hledat v průvodci, na co se podívat. Když jsme studovali spolu v Římě, v Evropě, tak já jsem je zval k nám. Jeli jsme třeba do Oder nebo do Všechovic na chalupu. Tam bylo pár setkání. Bral jsem to jako obohacení pro ty farnosti a i oni to tak brali. Projeli jsme Hostýn, Velehrad. Do Prahy jsme nejezdili, tam si každý z Říma doletí. Ale na Moravu už ne. Chtěl jsem, aby viděli, že je něco jiného než Praha. Vždy jsem měl naplánována města Ostrava, Olomouc, Brno. Byli jsme tady na 14 dnů. Někdy jsme se ani do Brna nedostali. Tady je tolik věcí, které je možné lidem z jiných zemí ukázat. Škoda že to neumíme prodat.

Děkuji za rozhovor

Pavel Siuda